

Asia: VN/177/2024-UM-5

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kehittyville maille myönnettävistä tuetuista investointiluotoista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, joka korvaisi nykyisen kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista annetun lain (1114/2000). Uudella lailla täsmennettäisiin tuettujen investointiluottojen myöntämisen edellytyksiä, menettelyjä ja valvontaa sekä luotonmyöntäjää koskevaa sääntelyä. Tuetut investointiluotot perustuvat lähtökohtaisesti OECD:n vientiluottojärjestelyyn, joka on EU-asetuksella N:o 1233/2011 saatettu unionia ja sen jäsenmaita sitovaksi lainsäädännöksi.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) toteaa, että esityksellä voi olla vaikutuksia kilpailuun. Nykyisin tuettuja investointiluottoja voivat myöntää vain yksityiset rahoituslaitokset, mutta jatkossa niitä voisivat tarjota myös esityksessä mainitut julkiset toimijat, esimerkiksi Suomen Vientiluotto Oy, valtion virasto tai laitos sekä kansainvälinen kehitysrahoituslaitos. Julkiset toimijat voisivat myöntää tuetun investointiluoton, jos luoton hyväksyvä ulkoministeriö toteaa luottomarkkinoilla markkinapuutteen tai toteaa, että yksityisten luottojen saatavuus on markkinatilanteessa rajoitettua.

Vaikka julkisten toimijoiden rooli luotonmyöntäjinä rajoittuisi markkinapuutetilanteisiin. kielteisiä kilpailuvaikutuksia voi aiheutua, jos markkinapuute todetaan liian kevein perustein. Esityksen mukaan ensisijaisesti tarkoituksena on jatkossakin, että yksityiset luottolaitokset toimisivat luotonmyöntäjinä yksityisten pääomien tehokkaamman liikkeelle saamisen vuoksi. Näin ollen on tärkeää, että markkinapuutetilanteet määritellään riittävän huolellisesti, jotta varmistetaan, että julkinen rahoitus ei syrjäytä yksityistä tarjontaa.

Kilpailulain 4 a luvun mukaan KKV:lla on toimivalta valvoa julkisyhteisöjen tai niiden määräysvallassa olevien yksiköiden kilpailutilanteessa markkinoilla harjoittamaa taloudellista toimintaa. Esityksessä tarkoitettu toiminta voi kuulua kilpailuneutraalisääntelyn piiriin, jos kyse ei olisi todellisesta markkinapuutetilanteesta. Tällöin julkinen toimija voi päätyä toimimaan lakisääteisen tehtävänsä ulkopuolella harjoittaen taloudellista toimintaa samoilla markkinoilla yksityisten luottolaitosten kanssa.

Esityksessä ei ole tarkemmin avattu sitä, miten ulkoministeriö konkreettisesti todentaa markkinapuutteen ja millä toimenpiteillä varmistetaan, että yksityinen rahoitus ei syrjäydy julkisten toimijoiden rahoittamissa hankkeissa. Kilpailuneutraliteetin turvaamisessa huolellinen markkinapuutteiden arviointi ja yksityisen rahoituksen syrjäyttämisen estomekanismit korostuvat, ja siksi niitä tulisi tarkemmin käsitellä myös esityksessä. Tältä osin KKV viittaa esimerkiksi komission päätökseen asiassa SA.105087, joka koski Tanskan vienti- ja investointirahaston perustamista. Kilpailun vääristyminen estettiin ottamalla käyttöön erinäisiä kriteereitä, joiden avulla estetään markkinaehtoisesti toimivien kilpailijoiden syrjäytymistä markkinoilta (ns. no-crowding-out measures). Vastaaviin kriteereihin viitattiin myös tapauksissa SA.55719, SA.55465 ja SA. 47821.

Esityksen mukaan on katsottu, että vientiluottojärjestelyn perusteella myönnetty rahoitus ei muodosta SEUT 107 artiklan 1 kohdan mukaista valtiontukea. KKV toteaa, että kansallinen kilpailuneutraliteettisääntely on EU:n valtiontukisääntelystä erillistä sääntelyä ja voi tulla sovellettavaksi, vaikka kyse ei olisi valtiontukisääntelyssä tarkoitettusta valtiontuesta. OECD:n vientiluottojärjestelyä koskevalla sääntelyllä (kuten EU-asetus 1233/2011) saattaa kuitenkin olla merkitystä myös neutraliteettisääntelyn kannalta.

Ehdotettuun lakiin sisältyisi mahdollisuus antaa myös OECD:n vientiluottojärjestelyyn kuulumatonta valmistelutukea EU:n yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen tai de minimis –sääntelyn perusteella. KKV toteaa, että kilpailuneutraliteettisääntely saattaa soveltua myös tällaisiin tukitoimenpiteisiin, mikäli niistä aiheutuu tai voi aiheutua kansallisesti kilpailua vääristäviä vaikutuksia. Kilpailuneutraliteettisääntelyn soveltamisalan ulkopuolelle jäävät vain sellaiset tukitoimenpiteet, jotka on notifioitu komissiolle ja komission toimesta hyväksytty.

KKV:n näkemyksen mukaan jatkovalmistelussa tulisi selkeyttää valtion erityistehtäväyhtiön ja muiden julkisten toimijoiden rahoituksen edellytyksiä markkinapuutetilanteessa. Julkisen toimijan investointiluottoa olisi perusteltua myöntää vain hankekohtaisesti konkreettisesti todetussa markkinapuutetilanteessa, jossa saatavilla oleva yksityinen rahoitus ei olisi riittävää, rahoitusta olisi saatavilla vain olennaisesti huonommilla ehdoilla tai ei lainkaan. Markkinapuutetilanne voitaisiin todeta esimerkiksi edellyttämällä yksityisen luotonantajan kielteistä lainapäätöstä tai vaatimalla muuta selvitystä, miksi tarvittavaa rahoitusta ei ole saatu. Tämä edistäisi sääntelyn tarkoitusta, jonka mukaan yksityiset luottolaitokset toimisivat jatkossakin ensisijaisina luotonmyöntäjinä.

Karlsson Peter
Kilpailu- ja kuluttajavirasto